

С.ЖАНЦАН

Хууль сахиулахын их сургуулийн шинжлэх ухаан, технологийн газрын цагдаа судлалын төвийн дарга, доктор, профессор, цагдаагийн хурандаа

МОНГОЛЫН КРИМИНОЛОГИЙН ХӨГЖИЛ, НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ, ЧИГ ХАНДЛАГА

Нэг. Монгол Улсад гэмт явдалтай тэмцэх тогтолцоо (салбар) үүсч хөгжсөн нь

- 1961 онд Монгол Улсын Шинжлэх ухааны академи байгуулагдсан. Нийгмийн шинжлэх ухаануудын дотроос хууль зүйн шинжлэх ухаан хожуу хөгжсөн гэж үзэж болно.

- 1934 онд Дотоод явдлын яамны төв сургууль /одоо Хууль сахиулахын их сургууль/ байгуулагдан хуулийн дунд мэргэжлийн албаны тусгай бэлтгэл бүхий ажилтнуудыг бэлтгэж эхэлснээс хойш 80 шахам жилийн түүхэн замналыг туулжээ. Энэ сургуулийг төгсөгчдөөс хожим олон арван гавъяат хуульчид, эрдэмтэд, дипломатчид, генерал офицерууд төрөн гарсан нь түүхийн үнэн юм. Хууль зүйн шинжлэх ухааны анхны докторууд болох хошууч генерал Р.Гүнсэн, хурандаа генерал Ж.Авхиа нар энэ сургуулийн төгсөгчид юм.

- ДЯЯ-ны төв сургууль хожим НАХЯ-ны Дээд сургууль, Цагдаагийн академи, Дотоод хэргийн их сургууль, Хууль сахиулахын их сургууль болтлоо өргөжиж

хууль зүйн шинжлэх ухааны хөгжилд зохих хувь нэмрээ оруулж байна.

- 1960 онд МУИС-ийн бүрэлдэхүүнд хуулийн салбар байгуулагдан ажилласнаар хууль зүйн сургалт, судалгааны ажил явуулах, цаашид хууль зүйн шинжлэх ухаан хөгжих оюуны уурхай болсон юм.

- 1992 онд МУИС-ийн хуулийн салбар, ШУА-ийн төр, эрх зүйн хүрээлэн, Хууль цаазын дунд сургуулийг нэгтгэн өргөжүүлсэн, мөн түүнчлэн 1994 онд Засгийн газрын тогтоолоор МУИС-ийн хуулийн салбар, ШУА-ын Төр, эрх зүйн хүрээлэн, Хууль зүйн яамны хууль судлалын төвийг нэгтгэн МУИС-ийн Хууль зүйн дээд сургууль болгон зохион байгуулан ажилласнаар хууль зүйн шинжлэх ухаан эрчимтэй хөгжих чухал нөхцөл болсон юм.

- Манай улсын хууль зүйн шинжлэх ухааны доктор, дэд докторуудын дийлэнх нь энэ сургуулийг үүсгэн байгуулагчид, багшилж байгаа хүмүүс, төгсөгчид байна.

- Хууль зүйн сургуулийн багш нар, судлаачид хууль зүйн шинжлэх ухааны төрөл бүрийн салбараар төсөл хэрэгжүүлж олон арван сурах бичиг, ном гарын авлага, нэг сэдэвт бүтээлүүд туурвисан нь хууль зүйн шинжлэх ухааны хөгжилд оруулсан жинтэй хувь нэмэр юм.

- Монгол Улсын салбар эрх зүй дотроос хүн, нийгэм, төр, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хууль ёсны ашиг сонирхлыг нийгэмд аюултай халдлагаас хамгаалах чиг үүрэгтэй салбар эрх зүй болохын хувьд эрүүгийн эрх зүйн тулгамдсан асуудлууд түлхүү судлагдаж, энэ салбарт 1960 оноос эхэлж олон арван эрдэмтэд төрөн гарсан

нь тухайн шинжлэх ухааны хөгжлийг илтгэх харуулах чухал үзүүлэлт боловч олон асуудал судлаачаа хүлээж байна.

- Криминологийн шинжлэх ухааны хөгжил тухайн нийгмийн байгууламжид гарч буй мөн чанар, түүнийг төрүүлж буй шалтгаан, нөлөлж буй нөхцөлийн /сөрөг хүчин зүйлүүд/ талаар ямар үзэл бодол хандлага ноёрхож байснаас шууд шалтгаалдаг болохыг түүх гэрчилнэ. Тухайлбал, манайд олон арван жилийн турш гэмт явдлыг төрүүлдэг нийгэм, эдийн засгийн үндэс арилсан, социализмын мөн чанартай холбоогүй гэсэн хэт үзэл сурталжсан, онолын үндэслэлгүй, тухайлбал, бодит судалгаанд тулгуурлаагүй, агуулгын алдаатай бодлогод хөтлөгдөн гэмт хэрэг нь социализм хөгжихийн хирээр устаж алга болох түр зуурын үзэгдэл гэсэн байр сууринаас хандаж ирсэн учир хуучин тогтолцооны төр криминологийн шинжлэх ухааныг хөгжүүлэх асуудалд сул анхаарахад хүргэсэн. Гэмт хэрэгтэй тэмцэх нь аливаа төрийн дотоод чиг үүрэг болохын хувьд Монголын төр гэмт хэрэгтэй хийх тэмцэл чухал болохыг хүлээн зөвшөөрч, тухайн үеийн албан ёсны шийдвэрт тусгаж ирсэн нь сонирхол татдаг. Тухайлбал: 1921 оны 3-р сард гаргасан “Монгол ардын намаас түмэнд тунхаглан зарлах бичиг”-ийн есдүгээрт “Гэмтнийг гэснээн хашрааж удирдан боловсрулах...” 1924 оны 8-р сард хуралдсан МАХН-ын III их хуралд шүүх яамны илтгэлд Хэрэгт холбогдсон хүн бүрийг насан мууд тооцож үл болно. Юу гэвэл хэрэгтэн ардууд бол их төлөв гачигдсан ба дарлагдсанаас үүссэн хэрэг болох тул /шалтгаан нөхцлийг тусгайлан дурдсан С.Ж/ тэднийг энэрэн үзэж, сэтгэлийг засаж сайнд шилжүүлбэл зохих

учир хэрэгтэн ардуудыг *гэгээрүүлэх* явдлыг чухалчилна...” гэж зааснаас үзэхэд гэмт хэрэг, хэрэгтэнтэй тэмцэхэд цээрлэлээс гадна хүмүүжлийн аргыг онцолсон байна. Гэмт явдалтай хэрхэн тэмцэл явуулж, ямар үр дүнд хүргэх асуудал хүн төрөлхтний өмнө тулгарч байсан адармаатай зорилтуудын нэг байсаар байна. Намжсан төрийн ийм харалган бодлого нь 1960 оны “хуулийн байгууллагуудын удирдах ажилтнуудын зөвлөлгөөн” дээр Ю.Цэдэнбалын *“Хөдөлмөрчдийн нийгмийн аж байдал, соёлын хэмжээ, тэдний социалист ухамсар дээшилж байгаагаас үзэхэд гэмт хэрэг гарах нийгмийн шалтгаан арилжээ.* Гэмт хэрэг үйлдэх явдал гагцхүү хуучин заншлаас болж байна. Шударга ажиллахгүйгээс амьдралын зүйлийг хулгай, хуурамч аргаар олох, хүмүүжил сулаас нийгмийн хэв журам эвдэх, сахилгагүйгээс осолдож цалгардаад гэмт хэрэг гарч байна. Эдгээр шалтгааныг арилгаж болох уу, болно. Үүнийг багасгасаар байгаад гэмт хэрэг гарах явдлыг бүр мөсөн устгаж болно” гэж гэмт хэргийн шалтгааныг тэр үеийн нийгмийн сөрөг үйл явдлаас зориуд хөндийрүүлэн зөвхөн “Шударга ажиллахуй”, “Хүмүүжил сул”, “сахилгагүй” гэсэн бие хүнтэй холбоотой сөрөг зүйчин зүйлүүдээр тайлбарласан нь амьдралаас тасархай, өнгөц, агуулгын алдаатай, “гэмт хэргийг бүр мөсөн устгах” тухай үл гүйцэлдэх зорилт дэвшүүлэхэд шууд нөлөөлсөнтэй холбоотой. Нам, төрийн тэргүүн “Гэмт хэргийг бүр мөсөн устгах” зорилт дэвшүүлснээс шалтгаалан гэмт явдлын мөн чанар, түүний шалтгаан нөхцөлийг хялбарчлан тайлбарлах, энэ үзэгдлийг судлах шинжлэх ухааны үндэслэлийг үл

тоормослох хандлага нам, төрийн бодлого, нийгмийн ухамсар, энэ чиглэлийн судалгаа шинжилгээний ажилд ч удаан хугацаагаар давамгайлах болсон бодит үнэн юм.

- Тухайн үед гэмт явдлын шалтгааныг хуучин нийгмийн үлдэгдэл, хөрөнгөтөн орны харш нөлөөлөл, хүмүүсийн ухамсар ахуйгаас хоцордог тухай нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ зэрэгтэй холбон тайлбарлах алдаатай номлол улиг болсон байв. Тийм ч учраас гарч байсан гэмт явдлыг тухайн нийгмийн хүрээн дэх бодит бахйдалтай холбон онолын суурь судалгаа хийх замаар танин мэдэхийг үл ойшоон танхайрах, хулгайлах, согтуурах явдалтай тэмцэх он дамжсан олон хууль зарлиг, тогтоол шийдвэр гарч байсан боловч биелэгдэх объектив нөхцөл бүрдээгүйгээс хүсэн хүлээсэн үр дүн төдийлөн гарч байгаагүй юм. Энд “хулгайг устгах” компаанит ажил (аян) өрнүүлж, хий лоозогнож байсныг дурдахад хангалттай юм.

- Тухайн үеийн эрдэмтэн судлаачдын хийсэн судалгааны дүн, зөвлөмж, гэмт хэрэг, эрх зүйн зөрчлийн бодит өсөлт, нийгэм, иргэдэд учруулж байсан хор уршиг зэргийг харгалзан гэмт явдалтай хийх тэмцлийг шинжлэх ухааны үндэстэй явуулах болсны нэг бодит жишээ бол 1972 оны МАХН-ын Төв хорооны УТТ-ны 96-р тогтоолоор “БНМАУ-ын Прокурорын газрын дэргэд “Гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөл судлах хүрээлэн” байгуулсан явдал юм. Энэ нь криминологийн шинжлэх ухааны хөгжилд чухал ач холбогдолтой үйл явдал байв. “Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайжруулах арга хэмжээний тухай” МАХН-ын ТХ-ны УТТ-ны 1974 оны 24-р

тогтоолд гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөлийг судлах ажлыг уг хүрээлэнд төвлөрүүлж, судалгаа шинжилгээний ажлын чиглэлийг тодорхойлон заасан юм.

- Тухайн үеийн эрдэмтэн судлаачдын хийсэн судалгааны дүн, зөвлөмж, гэмт хэрэг, эрх зүйн зөрчлийн бодит өсөлт, нийгэм, иргэдэд учруулж байсан хор уршиг зэргийг харгалзан гэмт явдалтай хийх тэмцлийг шинжлэх ухааны үндэстэй явуулах болсны нэг бодит жишээ бол 1972 оны МАХН-ын Төв хорооны УТТ-ны 96-р тогтоолоор “БНМАУ-ын Прокурорын газрын дэргэд “Гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөл судлах хүрээлэн” байгуулсан явдал юм. Энэ нь криминологийн шинжлэх ухааны хөгжилд чухал ач холбогдолтой үйл явдал байв. “Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайжруулах арга хэмжээний тухай” МАХН-ын ТХ-ны УТТ-ны 1974 оны 24-р тогтоолд гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөлийг судлах ажлыг уг хүрээлэнд төвлөрүүлж, судалгаа шинжилгээний ажлын чиглэлийг тодорхойлон заасан юм.

- Гэмт хэрэгтэй тэмцэхтэй холбоотой сэдвүүдээр өөрийн оронд 6 удаа эрдэм шинжилгээ, онол практикийн хурал зохион байгуулж үнэтэй санал, зөвлөмж боловсруулж байжээ. Профессор Г.Совд, доктор Р.Гүнсэн, Б.Содовсүрэн болон бусад тус хүрээлэнгийн захирлаар ажиллаж байсан доктор Ж.Авхиа, С.Бүррагчаа, Н.Жанцан болон бусад эрдэм шинжилгээний ажилтнууд, тухайлбал, н.Рэнчиндорж, Б.Эрдэнэбилэг, К.Тажебакед, Д.Сэвжиддорж, С.Наранбулаг, Н.Туяа, Ц.Бүжинлхам зэрэг судлаачид асар их хөдөлмөрлөж,

криминологийг хөгжүүлэх үндэс суурийг тавилцсан гавьяатнууд юм.

- Хуульч Л.Хүрлээ “Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэхэд хөдөлмөрийн хамт олны ажиллагаа” сэдвээр 1976 онд, хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ажилтан Н.Жанцан “Насанд хүрээгүйчүүдийн үйлдэж буй гэмт хэрэгтэй тэмцэх орчин цагийн асуудал” сэдвээр 1981 онд К.Тажебакед “Хөдөө аж ахуйн малыг ашиглан шамшигдуулах гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөл, урьдчилан сэргийлэх арга зам” сэдвээр 1982 онд, Б.Болдбаатар “Насанд хүрээгүй хүмүүс үйлдэж буй хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх арга зам” сэдвээр 2004 онд, ОХУ-д хууль зүйн доктор Н.Баатаржав “Гэмт явдал, түүний шалтгаан судлалын криминологийн асуудал” сэдвээр 1985 онд тус тус дэд эрдэмтний зэрэг, хамгийн сүүлд буюу 2013 онд доктор, профессор Ж.Болдбаатар “Гэмт хэрэг илрүүлэхэд полиграф ашиглах онол, арга зүйн асуудал” сэдвээр шинжлэх ухааны докторын зэрэг амжилттай хамгаалсан байна.

- Профессор Н.Жанцан 1978 онд “Насанд хүрээгүй хүмүүсийг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлье”, “Насанд хүрээгүй хүүхдийг гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд эцэг эхийн үүрэг” 1984 онд “Насанд хүрээгүй хүмүүсээс үйлдэж буй гэмт явлын шалтгаан нөхцөл, урьдчилан сэргийлэх арга зам”, 1987 онд “Гэмт хэргээр тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх онол, практикийн асуудал” ном 1999 онд “Криминологи” 2003 онд “Криминологи” сурах бичгүүдийг хэвлүүлжээ. К.Тажебакед “Хөдөө аж ахуйн малыг ашиглан шамшигдуулах гэмт хэргийн

шалтгаан нөхцөл, урьдчилан сэргийлэх асуудал”, Д.Сэвжиддорж “Худалдааны байгууллага дахь социалист өмчийн эсрэг гэмт хэрэг, тэмцэх арга зам”, Л.Рэнчин “Согтуурал ба гэмт хэрэг”, Л.Хүрлээ 1978 онд “Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэхэд хөдөлмөрийн хамт олны роль”, Ц.Бүжинлхам, С.Наранбулаг 1986 онд “Гэмт явдлаас урьдчилан сэргийлэх ажил ба прокурорын байгууллага” 1986 онд Н.Жанцан, С.Нарангэрэл, Н.Баатаржав, К.Тажебакед нар хамтран “Криминологийн сурах бичиг”, С.Жанцан 1995 онд “Гэмт явдал судлал”, Б.Батзориг 1999 онд “Гэмт хэргийн шалтгаан нөхцөлийг судлах аргачлал”, Л.Батжав 2001 онд “Гэмт явдал, түүний шалтгаан нөхцөл, урьдчилан сэргийлэх асуудал”, 2004 онд Н.Жанцан “Криминологи”, 2005 онд Ц.Цэлмэг “Криминологи” зэрэг сурах бичиг, гарын авлага хэвлэгдсэн байна. Криминологийн сэдвээр олон тооны магиструуд төрөн гарсан нь энэ салбарыг хөгжүүлэх оюуны асар их хүч юм.

- 1973 оны 3 дугаар сарын 1-ний өдөр Улсын Ерөнхий прокурорын газрын дэргэд байгуулагдсан “Гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөл судалж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ боловсруулах хүрээлэн” хэмээх эрдэм шинжилгээний бие даасан байгууллага байгуулагдаж манай улсад түгээмэл үйлдэгддэг, нийгмийн хор аюул ихтэй, хүний бие, эрүүл мэнд, социалист өмч, нийгмийн хэв журам, аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэргүүдийг дагнан судалж, тэдгээртэй төрийн байгууллага, иргэд, хууль сахиулах байгууллагууд хэрхэн тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх арга замыг боловсруулан төрийн эрүүгийн бодлогод тусгуулж байсан боловч гэмт явдлын шалтгаан судлалын хүрээнд

хүрээлэнгийн судлаачид социалист нийгэмд бодитойгоор оршин байсан ажилгүйдэл, ядуурал, согтуурал зэрэг нийгмийн сөрөг үзэгдлүүдийг судалгаагаар илчлэн засаж залруулах арга замын талаар төрийн эрх барих, засаглах байгууллагуудад судалгааны тайлан (үр дүн) хэлбэрээр хүргүүлж байсан нь яваандаа төр, засгийн эрх баригч хүчнүүдэд таалагдахгүй болж ирсэн гэдэг. Ингээд ийм хүрээлэнг цаашид байлгах шаардлагагүй гэж үзээд 1983 онд 10 жилийн ойн босгон дээр татан буулгасан байдаг.

- Гэмт явдал судлалын хүрээлэнг татан буулгаснаар нийгмийн энэ сөрөг үзэгдэлтэй хийх тэмцлийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судалгааны үр дүнд тулгуурлан хэрэгжүүлэхээс татгалзсан хэрэг юм.
- 1997 онд Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай бие даасан хууль баталж, улмаар хууль зүйн яамны дэргэд гэмт хэргийн шалгаан, нөхцөл судлах хүрээлэн байж болохоор хуульчилсан нь чухал үйл явдал болсон. Гэвч энэ хүрээлэнг 5 жилийн дараа Цагдаагийн академийн дэргэд 2002 онд байгуулсан нэртэй боловч захирлаар нь автын инженер хурандааг томилсон боловч энэ хүрээлэн ямар ч үйл ажиллагаа явуулаагүй, бүтэц нь бүрдээгүй байсаар замхарсан байдаг.
- ЦЕГ-ын криминологи судалгаа хариуцсан байцаагчийн албан тушаал 2005 оноос бий болсон, 2011 оноос Мэдээлэл судалгааны төвийн Криминологи судалгааны төв, хэлтэс байгуулсан.
- Хуульчдийн давтан сургалтын төв нь Хууль зүйн үндэсний төв болж өргөжин,

2004 онд Криминологийн судалгааны сектор, 2009 онд Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн Эрүүгийн эрх зүй, криминологийн сектор, 2012 онд Нийтийн эрх зүйн судалгааны багт бүтцийн хувьд хамаарах болсон.

- Хууль зүйн сайдын 2012 оны Б/20 дугаар тушаалаар баталсан их сургуулийн бүтцэд Шинжлэх ухаан, технологийн газар байгуулан, түүний харъяанд Цагдаа, Хил, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл, Шүүхийн шинжилгээ судлалын төвүүд салбарын хэмжээний эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг явуулж, хэтийн төлөв, бодлого, үйл ажиллагааг тодорхойлолцож байна. Цаашид тус газрын харъяанд Гамшгийн эрсдэл судлалын төв, Инновацийн төв байгуулах чиглэлтэй байна.

2008 онд Цагдаагийн академийн бүтцэд Криминологи судалгааны тасаг байгуулагдаж, улмаар 2012 онд Хууль сахиулахын их сургуулийн Шинжлэх ухаан, технологийн газарт Цагдаа судлалын төв гэсэн явцуу бүтцээр, 5 орон тоотой гэмт хэрэгтэй тэмцэх бодлого боловсруулах ажлыг хийж байна.

Хоёр. Хууль сахиулахын их сургуулийн криминологи судалгааны өнөөгийн байдал

Хууль сахиулахын их сургуулийн Шинжлэх ухаан, технологийн газрын Цагдаа судлалын төв анх Дотоод хэргийн их сургуулийн бүтцэд 2011 оны 8 сард байгуулагдсан гэж үзэж болно.

Цагдаа судлалын төв:

- а) гэмт хэрэгтэй тэмцэх төрийн бодлого судлал,*

- б) гэмт явдлын шалтгаан, нөхцөл судлал,
- в) гэмт хэрэгтэн бие хүн судлал,
- г) гэмт явдлаас урьдчилан сэргийлэхүй судлал,
- д) хэв журам хамгаалахуй судлал,
- е) цагдаагийн түүх, менежмент, боловсрол, хүний нөөц, албаны техник, тусгай хэрэгсэл судлал,
- ж) цагдаа-олон нийтийн харилцаа судлал гэсэн чиглэлээр цагдаагийн байгууллагын болон бусад төрийн байгууллагын захиалгат болон төлөвлөгөөт судалгааг хэрэгжүүлж байна.

Тус төв байгуулагдсанаас хойш хийсэн криминологи судалгааг товч дурдвал:

- ХЗЯ-наас ирүүлсэн даалгаврын дагуу “Гэрч, хохирогчийг хамгаалах шатанд прокурор, гааль, цагдаа, тагнуулын байгууллагын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагаа”, “Хууль сахиулах байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод байдал” сэдэвт судалгаа явуулж, судалгааны тайланг тус их сургуулийн захиралд танилцуулан, улмаар ХЗЯ-нд хүлээлгэн өгөв.
- ЦЕГ-аас 2012 оноос эхлэн хийлгэх 42 судалгааны ажлын захиалга ирүүлсэнээс 2012 онд:
- “Нийслэлийн дүүргийн хороо бүрт ажиллаж буй хэсгийн байцаагчийн эрх зүйн орчин, ажиллах нөхцөл, цаашид авах арга хэмжээ”,
- “Цагдаагийн албаны өдөр тутмын үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй тусгай техник, хэрэгсэл, компьютер мэдээллийн хэрэгслийн хангалт, ашиглалтын байдал, цаашид авах арга хэмжээ”,
- “Цагдаагийн хөдөлгөөнт эргүүлийн үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал,

боловсронгуй болгох арга зам” сэдэвт судалгааг “Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүй, үйл ажиллагааны орчин, түүний шинэтгэл” сэдэвт нэгтгэн, нэгдсэн удирдамжаар ЦЕГ-тай хамтран явуулж, судалгааны тайланг ХЗЯ, ЦЕГ-ын удирдлагад хүргүүлжээ. Энэхүү судалгааг салбарын эрдэмтэд цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны талаар хийсэн анхны иж бүрэн судалгаа гэж үнэлсэн юм.

Зохион байгуулсан олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал:

- Цагдаа судлалын төвөөс санаачлан 2012 онд “Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд тулгамдаж буй асуудал” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг мөн оны 6 дугаар сарын 13-нд Гадаад харилцааны яаманд, 2013 онд “Гэмт явдалтай тэмцэх төрийн бодлогын хэрэгжилт, чиг хандлага” олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг мөн оны 5 дугаар сарын 23-нд Төрийн ордонд тус тус амжилтай зохион байгуулсан. Эдгээр олон улсын хуралд гадаад, дотоодын төрийн болон иргэний нийгмийн өргөн төлөөлөл оролцож, хурлын эмхэтгэл, санал зөвлөмж гаргасан нь чухал ач холбогдолтой болсон.

“Гэмт явдалтай тэмцэх төрийн бодлогын хэрэгжилт, чиг хандлага” суурь судалгаа, үүнтэй уялдаатай түгээмэл үйлдэгддэг “Монгол Улсад үйлдэгдэж буй бусдын эд хөрөнгө хулгайлах гэмт хэргийн түгээмэл төрөл, шалтгаан нөхцөл”, “Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлага” сэдэвт хавсарга судалгааг

явуулж, тайланг эрхлэн гаргаж, Гэмт явдалтай тэмцэх төрийн бодлогын хэрэгжилт, чиг хандлага олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын II эмхэтгэлд хэвлүүлэв.

- Цагдаагийн ерөнхий газраас эрхлэн гаргадаг “Улсын хэмжээнд 2011 онд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик мэдээ, түүний үзүүлэлтүүдэд” дүн шинжилгээ хийж, санал зөвлөмж бэлтгэн ЦЕГ-т хүргүүлж, хариуг авч, боловсронгуй болгох талаар хамтран ажиллаж байна. Эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан, цагдаагийн ахмад Б.Мөнхдорж “Монгол Улс дахь 2011 оны гэмт хэрэг, захиргааны зөрчлийн нөхцөл байдал, урьдчилан сэргийлэх санал” товхимлыг ЦЕГ-ын МСТ-тэй хамтран эрхлэн гаргасан байна.

Гурав. Хууль сахиулахын их сургуулиас хэрэгжүүлэх криминологи судалгааны чиг хандлага

- Гэмт хэрэг, зөрчилтэй хийх тэмцлийг ямар нэг хэмжээгээр зохицуулсан агуулгатай олон тооны хууль батлан мөрдсөн боловч дорвитой үр дүн харагдахгүй байна.
- Гэмт явдалтай тэмцэх үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгох үйл явц, төрийн бодлого, шинжлэх ухааны үндэслэл бүхий судалгааны үр дүнд тулгуурлахгүй, баримжаагаар явж ирлээ.
- Манай Цагдаа судлалын төв нийгэмд газар авч байгаа шинэ төрлийн, өөрөөр хэлбэл тэмцлийн өвөрмөц арга, хүч хэрэгсэл шаардсан, террор үйлдэх, хүн худалдаалах, барьцаалах, хулгайлах, банк, санхүүгийн зохион байгуулалтай луйвар хийх, мөнгө угаах, галт зэвсэг, тэсэрч дэлбэрэх бодис,

хорт болон аюулт бодис наймаалцах, хар тамхи, мансууруулах бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэрэг үйлдэх, мэдээллийн аюулгүй байдалд халдсан кибер гэмт хэрэг үйлдэх зэрэг үндэстэн дамнасан гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажиллагааг боловсронгуй болгох арга замыг судалж байна.

Засгийн газраас барьж буй бодлогоос дүрдвал:

- Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн V бүлэгт “судалгаа, шинжилгээний ажлыг их, дээд сургууль болон бодлогын институт дээр төвлөрүүлж, Шинжлэх ухаан, технологийг дэмжих сангийн санхүүжилтийг энэ зорилготой уялдуулна” гэж туссаны зэрэгцээ хууль зүйн салбарын шинэтгэлийн хүрээнд хийгдэх төлөвлөгөөт болон захиалгат эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг Хууль сахиулахын их сургуульд төвлөрүүлэн гүйцэтгэж байна.
- Хууль сахиулахын их сургуулийг шинэтгэлийн бодлоготой уялдуулан хөгжүүлэхийн тулд харьяа агентлагийн захиалгаар хязгаарлагдахгүй гадаад, дотоодын байгууллагын захиалгаар судалгааны ажил, төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлж, олон улсын жишигт нийцсэн судалгааны их сургууль болох зорилт тавин ажиллаж байгааг хэлэхэд таатай байна.
- Засгийн газар болон Хууль сахиулахын их сургуулийн дээрх зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд гэмт хэрэгтэй тэмцэх үйл ажиллагааг эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын үр дүнгээр шинжлэх ухааны үндэслэлтэй явуулах, энэ салбарын

хөгжлийн тодорхойлох илүү өргөн цар, хүрээ, бүтэцтэй шинжлэх ухааны байгууллага байгуулах шаардлагад үндэслэн Хууль сахиулахын их сургуулийн Шинжлэх ухаан, технологийн газрын Цагдаа судлалын төв, Шүүхийн шинжилгээ судлалын төв, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл судлалын төвийг нэгтгэн Криминологи судалгааны үндэсний хүрээлэн байгуулах нь зүйтэй гэж үзэж байна.

- Хууль сахиулахын их сургуульд криминологийн институт байгуулахад БНСУ-ын Криминологийн институтээс туршлага судалж, хамтарсан төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ гэдэгт найдаж байна.

О.БАТСАЙХАН

Хууль сахиулахын их сургуулийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн сургуулийн Шийдвэр гүйцэтгэлийн процессын эрх зүйн тэнхимийн ахлах багш, ахмад

ХОРИХ ЯЛ ЭДЛҮҮЛЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР НӨЛӨӨГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХЭД СУДАЛГААНЫ МАТЕРИАЛ АШИГЛАХ НЬ

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлэх судалгааны ажил явуулахад Монгол Улсын нийгмийн харилцааны хөгжил, эрх зүйн шинэчлэлтийн бодлого, хэрэгжилтийн түвшинтэй уялдуулан гаргах шаардлагатай болж байна. Монгол Улсын ШШГЭЗ-н шинжлэх ухаан судалгаандаа хэдий чинээ оновчтой арга хэрэглэнэ, үр дүн нь төдий чинээ сайн байх болно. ШШГЭЗ-н судалгааны үндсэн арга нь диалектик арга байдаг. Диалектик аргын мөн чанар нь аливаа асуудлыг судлахдаа шинжлэх ухаан, техникийн ололт, байгаль нийгмийн үзэгдэл, хөгжлийн зүй тогтолд тулгуурлан, юмс үзэгдлийн мөн чанарыг нээн илрүүлдэгт оршино. Тиймээс аливаа асуудлыг судлахдаа нэг талыг баримтлан туйлшрахаас болгоомжлох, юмс үзэгдлийн мөн чанарыг хөгжил хөдөлгөөнд нь тулгуурлан харилцан уялдаатайгаар авч үзэх, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын үйл ажиллагаа, эрх зүйн зохицуулалт, ял эдлүүлэх ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлэхэд шинжлэх ухааны судалгааны аргад тулгуурлан уялдуулан хэрэгжүүлэх шаардлагатай болдог.

Ял эдлүүлэх ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлэхэд ял эдлэгсдэд ШШГЭЗ-н